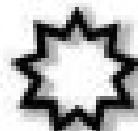

Адунейтә динхаттар

акәа

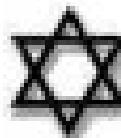
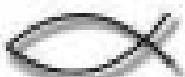
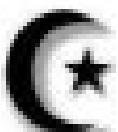

ॐ

木

+

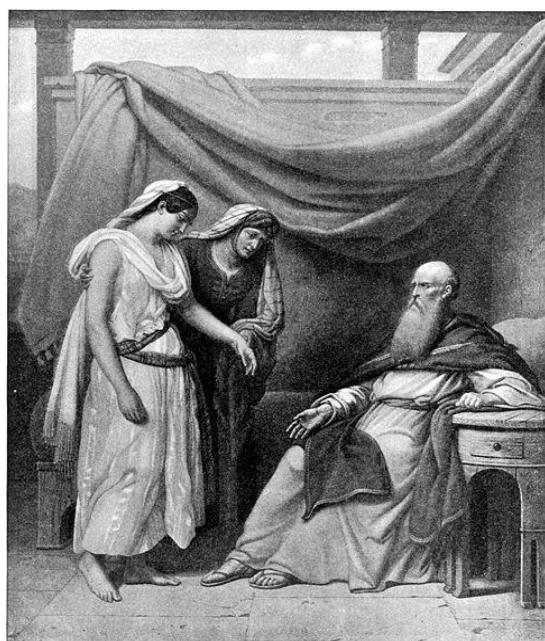

XIX

Адунейтэ динхатцаракэа

Аиудаизм – ажәйтәзатәи адинхатцаракәа ируакуп. Уи цәыртцит 3500 – 4000 шықәса рапъхья Мрагыларааигәтәи Палестина. Аиудаизм ныķәызго еиҳарак ауриацәа роуп. Аиудеицәа Иазәыку Анцәа игәра ргоит. Ишдышу еипъш аиудаизм ауп рапъхьаза акәны Иазәыку Анцәа ихатцара алазгалаз.

Авраами Моисеии

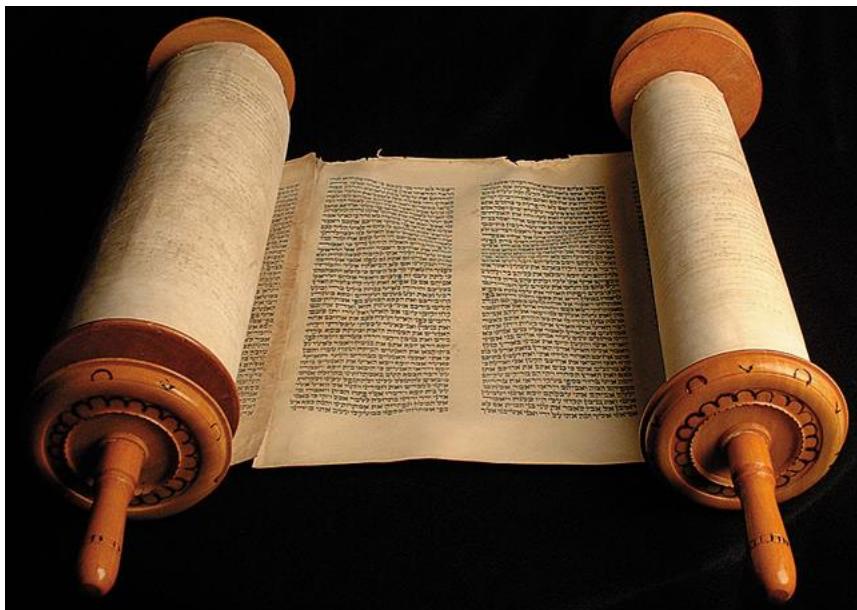

рхы иақәититәйт.

Иудаизм ашьатаркөис дыпъхъязоуп Авраам. Уи 175 шықәса нитит. Аиудаизм ауасхыр азышьтазтаз Моисеи иоуп. Моисеи ауриа жәлар Мысратәи ахәура итигейт, атәра ақынты

Ипъшьоу ашәкәы

Ауриацәа ипъшьоу шәйкәкәаны ирыпъхъазоит Тореи Талмуди. Тора ауриацәа рзы атак чыда амоуп. Уи ауриацәа ртоурыхи, рыпъстазаара шышь-ақәдымыгылашь ағжарақәеи ртәы аҳәоит. Тора напыла (унапы акгы ахамкәа) иукыр қалом, иамоу амәтәы маақәа рыла иукыроуп.

Ф-хыләцәак змоу аетәа

Ари ах Давид иетәоуп. Ах Давид алираңы дыхәмаруан, ашәақәагы апъитцион. Давид зынза

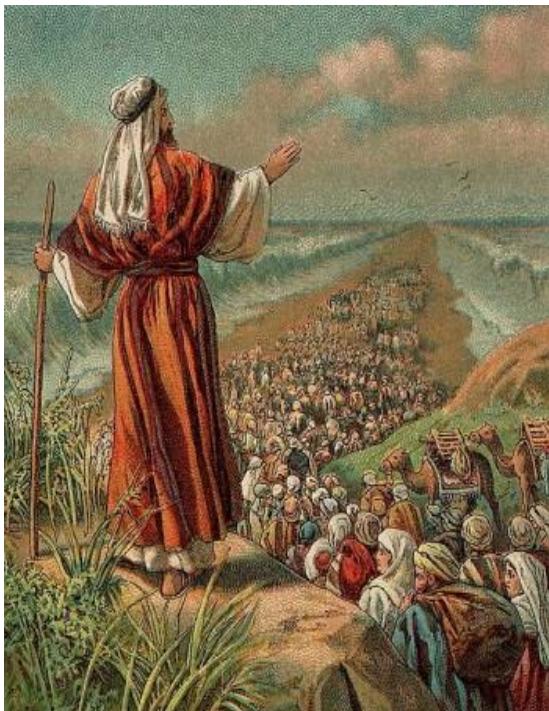
данқәыпъышыз адауы диабашын дииаит. Израиль абирак иануп Давид иетәа асахъа. Давид иетәа ауриацәа ирсимволны иқалеит. Ишдыру еипъш, анацистәа ф-хықәцәак змоу аетәа асахъа ауриацәа мчыла рапъхъа иатаны анықәгара рыдыртсон.

Акрыззазкуа анықәкәа

Амшапъы

Аиудеицәа рзы Амшапъы ныхәа дууп. Амшапъы зықәшәо арыщә есышықәса ағеитанақуеит. Уи ақәшәар ауеит март ағеиғашамта инаркны апрель

ағееншамтанза. Амшапұы иаанагоз ауриацәа Мсра итыңды рңара акәын. Моисеи ауриацәа Мысра изташәаны иқаз атәра ақынтың рхы иақәйттітәйт.

Амшапұы атоурых

Ауриа жәлар Мысра тәңәас иқан акыр шыққаса. Моисеи Анцәа иңәахъала ауриацәа рхы иақәйттітәйт, ахәура итігейт уи ус ишымариамызгы. Мысра ахәйнұқар Афараон ауриа жәлар ргәаҳәара анағзара дағылдайт.

Убри азы Анцәа үэбәала иахьирхәит Мысраа, жәарыщхара дук иақәиршәеит. Зегыы иреицәазрыщхарахеит Мысра ауағы инаиркны арахә рұқынзараСъхъя ирыхшаз рхәычқәа ааха үэбәа ритеит, апъхъайрақәа зегыы рымпыштпъсааит. Ауриа жәлар рхәычқәа дырпъырхагамхеит. Анцәа ишрыдитца ала, ахәычқәа змаз ауриацәа ахынхоз рышәқәа зегъ асар пъшқақәа ршъя ахъшыны иқартцеит. Мысраа рхәычқәа тәхеит, ауриацәа рхәычқәа рыматцара акгыы рмыхыит. Убри ашътахъ ауп Афараон ауриа жәлар Мысра иалтңы ацара азин анритаз. Иандәықәлашаз ауха рыматәақәа өаҳәаны, арчыга змамыз амажәа кәаҳаны ача рзит. Уи мацу ахъзын. Амшапъы анықәа ауриа жәлар зегыы рзы ахаан ирхамыштуа мшны иқалеит. Рхәычқәа анеиқәхаз, ауриа жәлар рхы ианақәитхаз иамшны.

Амшапъы анықәа ауриацәа ишымфаңырго

Амшапъ ныхәа аайаанза хәымш шыбжьюу иудеиаа ртаацәарақәа пъсататәыс иршыша асыс пъшқа алышруеит. Уи Анцәа изы пъсататәны ипъхъазоуп, ауриацәа Мысра итъитңы ианцоз рышәқәа ирхъыршызыз асарақәа ршъя ахъзaloуп апъсататәгъы

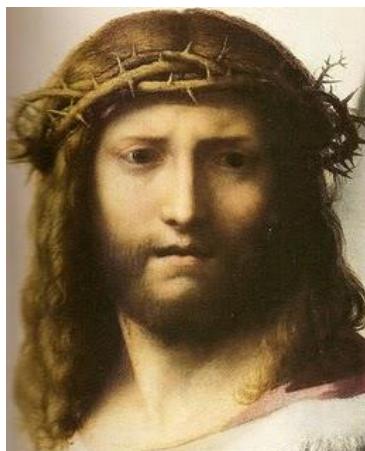
зықартдо. Иршызы асыс ажырыфоит адырғағены. Иара убасгы арчыга змам ача – мацу рзуеит, Мысра ианттыңыз, рхы ианақәйтхаз амш ахъзала.

Ақырысианра

Алагалажәа

Ақырысианрагы ахъцэйртцыз Израиль ауп. 312 шықәсазы Византиатәи аимператор Константин ақырысианра хәынтқарратә динхатцараны ирылеихәеит. Убри аамыштахь ауп еиҳарак ақырысианра иаразнак ианрылатқәаз.

Ақырысиан динхатцара ныкәйргойт 2-миллионык инареиҳаны адунеи ауаапұсыра. Ақырысианра шыатас иамоу Иаса Қырса ауаажәлар ирылаиртәоз Анцәа иқынтәи иоуыз адыррақәа роуп, ауаа идиртоз апқаррақәа. Уи дийт 20 шәйышықәса рапхъя Израиль, Вифлеем ақалақъ ағы. Ақырысианқәа рдин излаҳәо

ала Иаса Қырса Анцәа ипәа иоуп. Уи 33 шықәса анихытуаз аурымқәа аңыар ағы ڈкыдыртцеит. Абиблиа иаҳәоит, Иаса Қырса данкыдыртца ашътахъ хымш аатцуаны ипәсы ڈалеит, аңсцәа раҳътә дғылеит ҳәа.

Ипъшьоу ашәкәы

Ақырысиандәа рзы ипъшьоу шәкәуп Абиблиа. Абиблиа шыақәгылоуп ө-хәтак рыла: Ажәйтә Уасиати Ауасиат өңици. Ауасиат өңиц, мамзаргы Аевангелие ақны Иаса Қырса ипъстазаареи, иара иқаитдоз аңашъахәкәеи, ауаа ирызнеигоз адиррақәеи ртәи ахәоит. Қырса ипъстазаарафыра шыақәдыштыргылеит пүшьфык апостолцәа (иара итцағцәа): Марк, Матфеи, Лука, Иоан.

Анцәахаца

Ақырысианцәа игәра ргоит, дыкоуп ҳәагызырыпхъазоит Иазэыкү Анцәа, аха уи имоуп х-хаңык: Анцәа Аб, Анцәа Апъа, Анцәа Апъсыцкъя.

Аиашахацаrei Акатолицизми

Адунеи ағы ақырысианра анрылатцәа, Иаса Қыырса иматц шулатәу азы ауаа дара-дара рыбжъара аимакқәа цәыртцуа иалагеит. 1054 шықәса рзы аимак ду анрыбжъала анағсан Ақырысиан Уахәама ағеенонашет мрагыларахътәи Аиашахацаратә

Уахәамеи, мраңашәаратәи Римтәи-Акотоликатә
Уахәамеи ҳәа.

Аиашахатца

Аиашахатца иаанаго «ииашаны Анцәа ихъз ахәара, ихъз атгара» ауп. Иара аканонқәа шьатас ирымоу Адунеизегътәи бýжъ-ныхабаак рықәтцаракәа разхатцареи рықәнныкәареи роуп. Аиашахатцағцәа ргәы ишаанаго ала, дара роуп Иаса Қырса иритаз адыррақәа мپсахкәа иахъа уажераанзагы иныкәызго. Қырса итцағцәа, апостолцәа аханатә ишықартталоз еип්штәкъя, Анцәа ихъз тызго аиашахатцағцәа, альшығағцәа имәапъырго ауахәаматә матзурақәеи анцәаихәарақәеи рхаладырхәуеит.

Аиашахатцаратә ныхабаағы зегъы иреиҳау апъшыағы исан змоу Апатриах иоуп.

Акатолицизм

Акатоликатә уахәамағы зегъы ирхадоу Папа иоуп. Акатоликцәа Папа Апостол Пиотр дихылтыштыроуп ҳәа дрыпъхъазоит. 1870 шықәсазы, актәи Ватикантәи аизара ду ашътахъ, Папа Римтәи анцәахатцара аздааракәа рганахъала «гәнаха змами», «гха змыхъуеи» азә иакәны ирылархәеит.

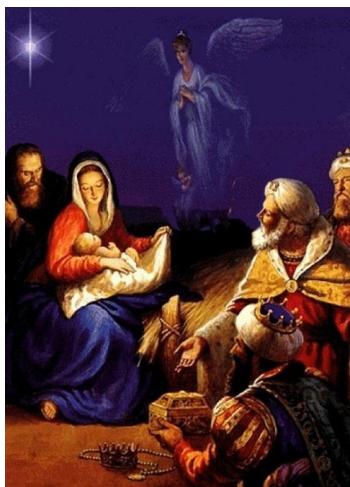
Акатоликцәа ауахәамағы еизоит амөышшатәи амесса иазызырғырц. Амесса иацууп аорбантә музыкагыы. Амесса мөап്പигоит Апастор. Анкъа

Акатоликцәа руахәамақәа рөң амесса латин бызшәала акын ишымғапъыргоз, аха 1962-1965 шш. рзы II Ватикантәи адунеизегътәи аизараңы азин рыртәит амесса амилаң бызшәақәа рыла амғапъгара.

Қырыса

Алагалажәа

Қырыса иира амшныңәа акырысианцәа зегъы рзы даара акрыздазкуа ныңдоуп. Акатоликцәа Қырыса иирамш иаңылоит пәхынчкәын 25 рзы, аиашахатцаңцәа – ажырныхәа 7 рзы.

Қырыса иира атоурых

Иаса Қырыса - ауаатәйсәа Рыпъсөыхө, Ацқыя Мария, Иосиф иңәаны изтәаз, длыихшеит. Ильшоу Атыпъха Мария дылтааит амаалықь, иагълеиңдәйт лара длоураны дышыкоу адунеи Аиқәйрхә, ауаатәйсәа Рыпъсөыхө. Усқан Израиль Римтәи аимпериа анапатцақа икан. Убри аамтазы уақа

аяаалъсыра ртафра мөапъысуан. Анцәа лыпъха зитаз атыпъха Мариеи ацъя Иосифи, Давид ихылтшытраны ипъхъазаз, ашәкәы аєтафразы Вифлеемка ицар акәын, избанзар ах Давид Вифлеемтәын.

Вифлеем ианнеи убриакара ажәлар раңзан, асасааиртағы атыпъ рмоузеит. Ажәйтә арахә ахътарцалоз аҳапъағы ипъхъар акәхеит. Абрақоуп дахъизгы Иаса Қырса. Апъшқа дырбарц иааит Мрагыларатәи аныхапъаафәа - адырыօցәа, аҳамтақәа рыманы.

Қырса аныхәа амфапъгара.

Ақырысиянцәа даара иацклагъшны рәэзықартцоит Қырса аныхәа апълара. Апъсази Санта-Клауси - Ашықәс өңици Қырсеи ирсимволуп. Ауахәамақәа рөы қырсатәи аматзурақәеи амессақәеи мөапъыргоит.

Аислам

Алагалажәа

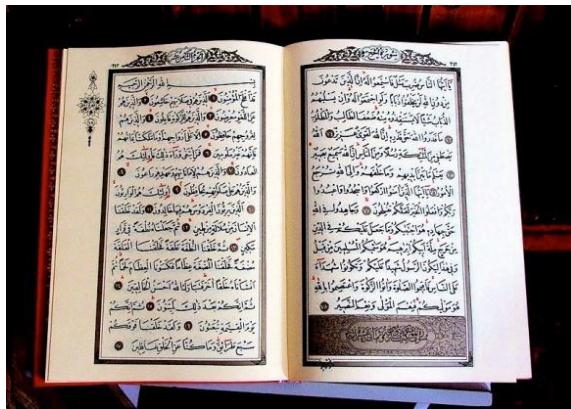
Ақырысианра аамыштыахъ, адгылағцаа рхыпъхъазарала, ағбатәи атыпъ ааннакылоит апъсылманра. Аислам нықеыргоит миллиардөйк инареиҳаны ауаа. Урт апъсылманцәа ҳәа ирыштыоуп.

Апъсылманцәа рынцәахаңара

Апъсылманцәа иғера ргоит Иазэыку Анцәа – Аллаҳ. Аллаҳ иажәа Мұхаммед имейдент. Убри ақынта Мұхаммед Аллаҳ Ипъаимбар иоуп ҳәа дыпъхъазоуп. Аисламтә динхатарағы Мұхаммед исахъа атыхра азин ықам.

Мұхаммед

Мұхаммед диит Аравиатәи адғылбжъаха иатданакуа Мекка ақалақь ағы. Аллаҳ иажәа рылазыртқөоз азә иакәын. Мұхаммед дыркырц, дагытадырхарц ишъталеит. Үсқан иара иеитқәахит Медина ақалақь ағы. Апъсылманцәа рзы Меккеи Мединеи ипъшьоу қалақьқәоуп. Мұхаммед ауаа ирызнеигоз Аллаҳ Иажәа динхатцарак аҳасабала ирылатқәеит иара данғысы ашътахъ шәышықәса аатцуаны.

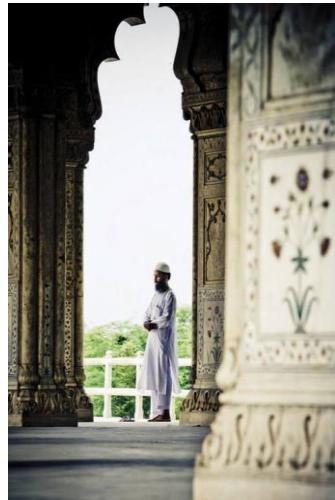
Ақәырқан

Ақәырқан апъсылманцәа рзы ипъшьоу шәкәуп. Ари ашәкәы ифит Мұхаммед араб бызшәала, Меккеи Мединеи данықаз. Ашәкәы шыққылоуп 114 суралы. Ақәырқан апъсылманцәа зықәнықәалаша

аңыстазааратә пүкарақәа ануп. Ақеырқан ауп ипүшью ашәкәкәа зегъ рахътә VII-ашә инаркны иахъа уажәраанза аитакрақәа зларымгалац.

Амулла

Аңысылманцәа рұкны Амулла Аллах диматзузуғуп. Амш иалагзаны Амулла хәйнте Аллах иашъапкражы аңысылманцәа дрыпхъоит. Амулла абжыы бәбәа ихазароуп, ауаа зегъы ибжыы раҳарц азы. Аллах иашъапкраан Амулла ихы ирхоит адунеи аңышыганд рахъ.

Аислам зықәгыло хә-гәашъак

Аислам зықәгыло хә-гәашъак, даеакала иухәозар, аңысылманцәа рыптызасаара злашъақәгыло хә-закәанк аңысылманцәа рзы ихадароу ҳәа ипүхъазоуп. Уи 1. Аллахи Мұхаммеди рхатцара; 2. Есығены Аллах имтданыхәара; 3. Агәыхалалра аарпұшра; 4. Рамадан аамтаз ағбаара атталара; 5. Меккақа ҳаңыра ацара.

Аңызма

Аңызма Аллаҳ имтданыңәртә тыпъуп. Ари араб ажәоуп, иаанаго «амтданыңәртә тыпъ»ауп. Раңхъазатәи аңызма иргылеит Мұхаммед Медина ақалакъ ағы.

Ҳаць

Алагалажәа

Ҳаць – иаанаго апъсылманцәа ипъшью ақалақъ Мекка ратаароуп. Ари ныҳәа дууп. Аллаҳ дхазтço апъсылманцәа рзы уалпүшъан ипъхъазоуп ropyсы ахынзатоу знык иадамхаргы Мекка атаара.

Ҳаць аныҳәа апъылара

Ҳаць аныҳәа аритуал, Абиблиағ зыζбахә ҳәоу Авраам иқынтә ауп иахынтәаая. Есышықәса Мекка

инеиуеит ө-миллионөйк инареиҳаны Аллаҳ имтданыхәаңцәа. Ҳаң – Аллаҳ ихәатәхатара ааръшроуп изызку, убри ақынты зегзы еипъшны еилаҳәоуп. Ҳаң азгәартойт зны аԥхын, зны – азын. Аԥсылман Қыааба бжынты дахыкәшароуп. Нас зегзы еизаны Арафат ашъха аԥсаңхъа ишътоу адәаңы Аллаҳ иашъапқуеит.